

Naši koledarji so izšli.
Naročite jih takoj!

ISTRA

»Jadranski koledar« stane 10 Din.
Zepni koledar »Soča« stane 8 Din
Kdor naroči obadva jih dobi za
18 Din. franko

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

JUGOSLAVIJA I ITALIJA

Na osnovu Pakta Društva naroda Italija je proglašena napadačem na Abesiniju. Italija se ogrješila o obaveze prema Društvu naroda. Ona nije — prema tekstu Pakta Društva naroda — napadač i neprijatelj samo Abesinije, nego i svih ostalih članica Društva naroda. U jednom članku Pakta čitamo sasvim jasno ovo:

»Ako jedan član Društva pribjegne ratu protivno obavezama, koje je uzeo na sebe po članovima 12, 13 ili 15 smatrat će se, da je on ipso facto izvršio jedan ratni čin protiv svih drugih članova Društva.«

U članku, koji je dr. Julije Mogan napisao za beogradski »Javnost«, a koji smo mi citirali u posljednjem broju našega lista rečeno je i ovo:

»Italija je dakle tim, što je pribjela ratu proti Abesiniji i prekršila pakt proti Društvu naroda, izvršila ratni čin i proti Kraljevini Jugoslaviji.« To smo mi i potvrdili, kada smo se priključili sankcijama proti njoj.«

Uostalom i sa talijanske se strane stalno tvrdi, da su sankcije izraz neprijateljstva prema Italiji i da Italija smatra neprijateljem Italije svaku onu državu, koja je pristala na sankcije. Rimska štampa otvoreno izjavljuje, da ima samo tri prijateljska naroda u Evropi, a to su Austrija, Mađarska i Albanija, a u južnoj Americi Argentina i Brazilija, jer te države nisu pristale na sankcije, a svi ostali neprijatelji su Italije. Kao takve talijanska štampa žigose pojedine narode, pa je tako Engleska proglašena »neprijateljem broj 1« (po onom američkom gangsteru Dillingeru), koji je bio proglašen »neprijateljem nacije broj 1«. Francuska je »neprijatelj broj 2«, Belgija broj 3, a Rusija broj 4. Dakle niti Francusku niti Italija štediti. Ma da su to Talijani učinili teška srca, oni su je ipak žigosali i proglasili neprijateljem samo zbog sankcija.

Jednom dijelu Francuza, naročito desničarskoj francuskoj štampi bilo je malo krivo što Italija proglašuje Francusku neprijateljem nakon tolikih nastojanja, g. Lavala da izidje Mussoliniju ususret i da navede Englesku na popustljivost. Ti su napori, doduše, neuspjeli, ali to ne bi bio razlog — po mišljenju te italofilske pariske štampe, da se Francuska smatra neprijateljem, kad je ona — što se sankcija tiče — bila prisiljena da ih prihvati, jer je vezana na Društvo naroda.

Na ovakvo sentimentalno rezoniranje jednog dijela pariske štampe odlučno je odgovorio poznati rimski list »Tevere«, koji sasvim jasno tvrdi, da su svi oni, koji su za sankcije neprijatelji Italije i da ne može biti dvostruke politike: ili uz Italiju — ili protiv nje!

»Il Tevere« od 6 o. mj. piše: »Tvrđi se i ponavlja, da je prijateljstvo prema Italiji jedna stvar, a vjernost Paktu Društva naroda druga. I onda se licemjerno zaključuje, da žalosna dužnost da se na Italiju udari sankcijama ne briše poštovanje prema hrabrom talijanskom narodu. Ove riječi su odvratne, naročito jer dolaze na godišnjicu mira, koji je bio zajedničko dobro za sve. Ovo licemjerno pretvara se u poslanice, pozdrave, izraze poštovanja i srdačnosti, što sve zajedno zaslužuje široko gostoprinstvo koša, pošto treba voditi računa o djelima. A djela su apsolutno odvratna. Mi ne možemo da dozvolimo, da se pravi komodna razlika između savezničke Italije iz svjetskoga rata i Italije, koja drugim sretstvima želi da postigne ono, što joj je bilo uskraćeno poslije rata i što je predstavljalo tek početak njenih prava. Zašto članovi Društva naroda udaraju na Italiju sankcijama i dalje je trpe u Društvu naroda? Prema tome u Zenevi i u Evropi postoje dvije Italije: Italija koja je dala 600.000 mrtvih i osvojila pobjedu za saveznike, i Italija koja šalje ekspediciju u Afriku. Iz toga se najbolje vidi sva laž ženevske procedure i zloba ženevskih inspiratora. Italija je jedna i jedinstvena. Italija iz svjetskog rata. Italija Vitorija Veneta, marša na Rim, marša na Adiu i suda, gdje radi i govori.«

Ovo što »Tevere« piše potvrđuje u koru čitava fašistička štampa, koja po diktatu najavljuje, da će na neprijateljske sankcije odgovoriti neprijateljski: »Giornale d' Italia« piše o dubokom jazu, koji dijeli Italiju od onih, koji primjenjuju sankcije protiv nje, pa kaže ovo što je vrlo karakteristično:

»Sankcije neće slomiti Italiju. Mi ćemo se pojačanim narodnim ponosom boriti do krajnjih granica mogućnosti. Ovaj otpor izazvat će duboke promjene u raspoloženju duhova, u okviru trgovačkih veza, prijateljstava i saradnje i tako će se u Evropi otvoriti novi duboki razlozi za sukob, koji će biti mnogo ozbiljniji nego afrički spor, ma da će se voditi bez oružja. Na taj način pada u vodu plan o lokalizovanju afričkog spora.«

TALIJANSKI POSLANIK U BEOGRADU KAŽE DA

ITALIJA ŽELI OSTATI U PRIJATELJSTVU S JUGOSLAVIJOM

INTERESANTNA IZJAVA GROFA GUIDA VIO LE DI CAMPALTO

Dne 12 o. mj. primio je beogradski poslanik i opunomoćeni ministar Italije grof Guido Viola di Campalto predstavnik agencije Avala i dao mu je opširnu izjavu, u kojoj opravdava talijanski rat u Africi, a na koncu se osvrće na sankcije i na talijansko-jugoslovenske odnose. Grof Viola kaže doslovno ovo:

»Što se tiče sada pitanja sankcija, mislim na privredne sankcije prema Italiji, ako ih makar samo dvije ili tri države ne budu primjenjivale, one gube bar 50 posto svoga djelovanja. Točno je da svako primjenjivanje sankcija izaziva poremećaje, ali mi imamo još i druge izvore za nabave, Argentinu, Njemačku, Mađarsku, Austriju i Braziliju, koje će zemlje da nam nadoknade ono

što više nećemo moći da kupujemo u državama, koje su do ovog časa bile naši najvažniji opskrbljivači. Mesa, građevine i ugljena vazda ćemo nalaziti, i po mom mišljenju Italija raspolaze još dovoljnim količinama sirovina i živčnih namirnica, da bi s uspjehom mogla da se odupire sankcijama možda godinu dana i više. Uostalom talijanski narod je u tom pogledu čvrsto riješen da podnese najveće žrtve.

Što se tiče naših političkih odnosa ja ovdje u Beogradu i nadalje govorim, kao što sam govorio prilikom svoga dolaska, tako i sada, da se ne postavlja pitanje sankcija i današnjeg sukoba. Ne treba miješati u razvoj naših međusobnih odnosa sve te stvari. Vrlo dobro znamo, da se Jugoslavija u Zenevi neće moći odreći obveza koje je primila prema

Društvu naroda. U ovim našim predviđanjima ozbiljno se vodi računa o toj činjenici. Ne želimo da smanjujemo vjernost do sada postignutih rezultata. Uostalom naši se odnosi svakoga dana poboljšavaju. Svakim danom, takoreći administrativnim putem, rješavam s vašom vladom niz pitanja i to pitanja, koja su u prošlosti smetala našim odnosima. Imamo utvrđeni program saradnje i treba da se oslobodimo ostataka prošlosti. Ići ćemo polagano, ali pouzdano, ne želimo da prenaplamo stvar. Medjusobno se u privrednom pogledu dopunjujemo. Naš je zajednički interes, da živimo kao dobri susjedi. Valja nam raditi na uklanjanju svakoga nepovjerenja. Sve što budemo učinili treba da bude u svemu odobreno od javnoga mišljenja naših dviju zemalja.«

EVAKUACIJA SELA OKO MATULJA UZ JUGOSLAVENSKU GRANICU

S NAJVEĆOM BRZINOM NASTAVLJA SE UTVRĐIVANJE GRANICE

Rijeka, novembra 1935. — U ono vrijeme kad je započimao abesinski rat, Italija je bila obustavila ili malo ublažila ratne radove uz jugoslovensku granicu. Čak su i neki regimenti iz Trsta i Bistrice bili povučeni pa je tako dio vojske iz Trsta bio poslan na grčki Dodekanez. Izgledalo je kao da Italija nema više mnogo interesa na utvrđivanju svoje granice prema Jugoslaviji.

Medjutim posljednjih dana opaženo je na svim stranama, a naročito oko Snježnika, Ilirske Bistrice i oko Rijeke, da se radovi na utvrđivanju nastavljaju s najvećom užurbanošću. Vrše se nova mjerenja za bušenje tunela i kaverna, i općenito se opaža živahnost.

Oko Matulja se radovi vode naročito živo. Jedno selo na sjeveroistok od Matulja bit će sasvim evakuirano i sve će kuće i teren biti preuzet od države za ratne svrhe. Nastalo je zbog toga i u tom selu i u ostalim selima u okolici veliko zaprepaštenje, jer nastaje pitanje da li će država dati oštetu za oduzete kuće i zemljište, a i pitanje je kamo će se smjestiti toliki ljudi istjerani sa svojega.

NOVA VOJAŠKA POT NA JAVORNIK

Postojna, novembra 1935. (Agis). Z Lomov so pričeli graditi na Javornik novo široko cestu, ki brez dvoma ne bo služila tujsko-prometnim potrebam kraja. Poleg ostalih utrjevalnih del ob meji, ki so v veliki večini že zaključena, saj so delali toliko let neumorno in brez prestanka, grade sedaj še to cestu. Gotovo je to v dopolnilo velikega vojaškega in strateškega načrta in zato tudi potrebno delo. Cemu je to v tem času takozvanega zblizanja potrebno, je vprašanje zase.

DVA MILIČNIKA NAŠLA SMRT V JAVORNIŠKIH GOZDOVIH

Št. Peter na Krasu, 3 novembra 1935. — (Agis). — Pred dnevi so dobili blizu meje v okolici Trnja dva mrtva miličnika. Pokopali so ju 31. oktobra t. l. na pokopališču v Št. Petru.

ARETACIJA ZARADI PREPEVANJA SLOVENSKIH PESMI

Trnovo, 30 oktobra 1935. (Agis) — Pred kratkim so nekega večera fantje na vasi prepevali slovenske pesmi. Iz zasede so se kmalu pred njimi pojavili karabinjerji, ki so vse prisotne popisali, enega izmed njih pa aretirali in odpeljali v zapor. Ostalim so zagrozili z denarno globo.

PRETEP MED DOMAČIMI FANTI IN OBMEJNO MILICO

Knežak, novembra 1935. — (Agis). — Pred nekaj dnevi je prišlo v Koritnicah do pretepa med domačimi fanti in obmejnim miličniki, ki imajo svoj sedež tudi v Koritnicah. Na obeh straneh je bilo več ranjenih.

PRETEP MED DOMAČINI IN KARABINJERJI

Il, Bistrica, novembra 1935. (Agis) Neko nedeljo v začetku meseca oktobra so v Lipli priredili ples. V zaveze fantov so se kot običajno začeli vmeševati službuočil karabinjerji, ki so končno izzvali pretep. Tako je obležalo na tleh nekaj karabinjerjev, pobitih s kamni in dva domača fanta sta bila teško ranjena, eden ustreljen v prsi, drugi v trebuh. Ranjence so takoj prepeljali v reško bolnico, druge pa v reške zapore. O končnem izidu tega izzvanega pretepa pa nimamo točnejših poročil.

REPULUSOV SIN MORA IZRAŽAVATI VDANOST FAŠIZMU

V Idriji so učenci 5. razreda ljudske šole te dni zbrali nekaj zlata in ga poslali goriškemu pokrajinskemu tajniku fašistične stranke. Učitelj Giordani je dodal pismo, v katerem so se podpisali vsi učenci, ki so darovali zlato. Med njimi je tudi 11 letni Ivan Repulus, katerega oče je pred leti v konfinaciji na Liparskih otokih umrl.

OBSODBA ZARADI BEGA ČEZ MEJO.

Zaradi bega čez mejo je bil pred goriškim sodiščem obsojen 24-letni Lojze Štakolič iz Kojске na 4 mesece zapore in 2500 lir denarne kazni. Štakolič bi bil moral k vojakom.

Naši koledari su izašli iz štampe

VELIKI
„JADRANSKI KOLEDAR“
za 1936

ima 224 stranice i velik broj slika.
Cijena mu je 10 dinara bez poštarine.

DŽEPNI
KOLEDAR „SOČA“
za 1936

je na finijem papiru nego lani.
Cijena mu je 8 dinara bez poštarine.

Ko naruči oba koledara dobiva ih za 18 din franko

Zašto smo sve ovo citirali? Zato da iskoči u pravom svom značenju izjava, koju je ovih dana dao Agenciji Avala talijanski poslanik u Beogradu grof Viola di Campalto. Ta izjava se nikoliko ne poklapa s općim gledanjem Rima na države, koje učestvuju u sankcijama. Po toj izjavi Italija kao da ne želi, kao da se boji proglašiti Jugoslaviju »neprijateljem broj 5« ili broj 10, nego naprotiv pravi s njom jednu veliku iznimku i javno je proglašuje svojim prijateljem. Dok se Engleskoj, Francuskoj i ostalim državama poručuje, da je između njih i Italije pukao jaz od sankcija, grof Viola kaže:

»Ne treba miješati u razvoj naših međusobnih odnosa sve te stvari. Vrlo dobro znamo, da se Jugoslavija u Zenevi neće moći odreći obveza, koje je primila prema Društvu naroda. U ovim našim predviđanjima ozbiljno se vodi računa o toj činjenici. Ne želimo da smanjujemo vrijednost do sada postignutih rezultata. Uostalom naši se odnosi svakoga dana poboljšavaju.«

Te riječi i sve ono ostalo što je g. Viola rekao mogu doista da se svakako tumače. Ali prvo što se javlja u misao je da je u ovom delikatnom momentu Italiji od sudbonosne važnosti prijateljski odnos s Jugoslavijom i da zbog toga na jedan izniman način tretira Jugoslaviju dok je zadržana afričkim ratom i zabrinuta novim mogućim komplikacijama. Drugo je pitanje, kako će Jugoslaveni to laskanje primiti i koliko je točnosti u rečenici, da Italija (osim riječi) i djelima pokazuje prijateljstvo prema Jugoslaviji. Dok mi u interesu dobrih odnosa ne smijemo niti spomenuti riječ Rapallo, dotle vidimo, da se prilike u Julijskoj Krajini nisu ni za dlaku promijenile na bolje. Zar je to znak boljih odnosa — ta igra s jugoslovenskom štampom, koja se dozvoljava u Trstu i Gorici, da bi se moglo progonoiti one, koji je čitaju? Ili to pojačano utvrđivanje na granici?

U Bukureštu je tamošnji talijanski poslanik Sola dao izjavu, koja je slična ovoj. G. Sola je išao doduše malo dalje, pa je još konkretnije ponudio Rumunjskoj, da — mimo sankcija — prodaje robu Italiji. On je rekao: »U trenutku kad se u Zenevi daleko sa ideju poduzimanja izvjesnih

mjera, koje je Mussolini nazvao zločinačkim, jer one ne pogadjaju ratnike, već mirno stanovništvo i kad su izvjesne sile donijele odluku da spriječe uvoz u Italiju, logično je što Italija vodi računa o ovim zemljama, u prvom redu o Rumunjskoj.«

Još je rekao Sola: »Na bazi naše privredne politike treba uvijek da ostanu kao neophodni ovi faktori: Italija da kupuje u Rumunjskoj, a u zamjenu i Rumunija da kupuje u Italiji, drugim riječima možeš prodavati ako kupuješ, ili kupuj ako možeš prodati.«

Bukureštanska »Epoha« od 4 novembra i »Fakla« od 6 novembra, komentarišu prednju izjavu talijanskog poslanika Sole, pa »Epoha« ističe između ostalog da je izjava talijanskog poslanika neumjesna, i ona se kosi sa diplomatskim običajima, jer jedan diplomatski predstavnik ne može da polemise sa vladom kod koje je akreditovan i da se raznim izjavama obraća rumunjskoj javnosti i upozorava je na nezdore koje se očeukuju u slučaju primjene sankcija. Sta bi rekao Mussolini, vele ti listovi, ako bi jedan strani poslanik pokušao da objasni talijanskom narodu, kuda vodi politička akcija njegovih vođa? — (im)

MOLIMO DAJ SE USTRPE

svi oni koji su poslali novce za koledare. Koledari su izašli iz štampe, pa ih otpremamo onim redom kojim su narudžbe stizavale. Kroz par dana će svi koji su koledare naručili dobiti i jedan i drugi koledar.

DEMOLIRAN JE OPATIJSKI HOTEL EDEN

Hotel je morao promijeniti ime u »Adua«

Kad je u Italiji započela kampanja protiv svega što miriši na Englesku počeli su fašisti proganiti kinematografe, hotele, restauracije i barove, koji su imali engleska imena. Tako je u Trstu kino Eden morao da se prekrsti u Principe, a kavana Eden u Adua. Ime Eden im se ne sviđa, jer sjeća na Edena, britanskog ministra koji je izgurao sankcije protiv Italije. A zapravo su ti naslovi po kavanama i hotelima bili po jednom drugom Edenu, a ne po britanskom ministru. Eden je riječ, koja znači raj, i kad su ta imena stavljana na hotele i kinematografe britanskog Edena nije još ni bilo na svijetu.

U ovoj maniji progona britanskih imena stradao je i opatijski hotel i restauracija Eden. Fašisti su ga demolirali, razbili su sve prozore. Taj se hotel sada zove Adua. Ovo divljačko djelo sjeća opatijske na početke fašizma. Da nije ovo svršetak?...

ZA SPREMEMBO IMEN KAVARN IN GOSTILN

Direktorij provincialnega sindikata gostilničarjev in hotelirjev v Trstu je predlagal (kar pomeni zahteval) svojim članom, da opustijo tuja imena svojih lokalov in jih nadomestijo z italijanskimi, katere bo preskrbel omenjeni sindikat. — (Agis).

PO NEDOLŽNEM ARETIRAN IN PRETEPEN

Slučaj Ivana Jaterjevega

Reka, novembra 1935. — (Agis). — V Drskovčah na Pivki so 26 oktobra t. l. na domu aretirali 18 letnega fanta, Ivana Jaterjevega. Še v poletju, ko je bilo vojaštvo v okolici Drskovč na vojaških vajah je nekemu vojaku zmanjkala puška. Za to tatvino so obdolžili omenjenega in so ga ves čas na tihem zasledovali, končno ga aretirali in odpeljali v bistriške zapore. Od tod je bil prepeljan na Reko. Aretirani je bil večkrat strogo zaslišan in ker so ga hoteli prisiliti, da bi priznal vse, kar je obtožnica navajala, so ga preteпали in ravnali z njim prav po živinsko. Ko mu pa ni bilo ničesar dokazati, so ga oprostili in po večdnevnom zaporu poslali domov.

OBČINSKI POLICAJ ZAPLENIL OBLEKO

Pred goriškim sodiščem je bil obsojen Jakob Lukanič iz Hotedršice, na 1 mesec in 20 dni zopora ter 2 meseca in 10 dni ječe ter na 880 lir denarne kazni zaradi tihotapstva. — (Agis).

NEVERJETNA BEDA V TRSTU

Tržaške »Utime notizije« so objavile pred dnevi daljši članek, v katerem ugotavljajo, da se klatijo po mestu skupine napol doraslih otrok, ki ponoči odnašajo z večnih vrat vse kluke in kovinske predmete ter jih nato prodajajo starinarjem. Take tatvine so v zadnjem času zelo narastle, tako da je morala občinska uprava izdati posebne varnostne odredbe.

NOVI NAPISI V IZLOŽBAH TRGOVIN.

Trgovsko sindikalno udruženje je povabilo svoje člane trgovce, da postavijo v okna svojih izložb tablice z napisom: »V tej trgovini se ne prodajajo proizvodi iz sankcionističnih držav«. Trgovci so se seveda pozivu odzvali.

NOVI OPĆINSKI KOMESARI U ISTRU.

U posljednje vrijeme puljski prefekt vrši čišćenja u upravi mnogih istarskih općina i postavlja na čelo općina ljude, u koje ima više povjerenja, jer su vremena delikatna. Tako je ovih dana postavio za općinskog komesara u Rovinju Camponija, u Piranu Camusa, u Buzetu Rusca, u Boljunu Villantea, u Oprtiju Timeusa, u Zminju Torcella, u Plominu Pavana, u Barbanu dra Palumba.

ABESINSKE ULICE V GORICI.

Goriški občinski svet je na svojoj posljednji seji prekrstil dve ulice v via Adua odnosno Macalle.

KAJ MU OČITAJO.

V Knežaku je fašistično udruženje trgovcev odstavilo svojega došadanjega zapupnika za knežakuško obćino trgovca Antona Mihelja. Očitajmo mu nediscipliniranost in nerazumevanje fašističnih stremiljenj v sedanjih časih.

„JADRANSKI KOLEDAR“

10.— din

Naručite ga odmah!

NAŠE ČASOPISJE NE SME VEČ ČEZ MEJO
DIPLOMATSKJE FRAZE IN DEJANJA

Gorica, novembra 1935. — (Agis). V zadnjih številkah našega lista smo že poročali o sitnostih in neprijetnostih, ki jih imajo naročniki slovenskih in hrvaških časopisov, neglede na to, da je bil uvoz teh uradno dovoljen po dogovoru med obema državama. Zlasti velike sitnosti in neprijetnosti pa so imeli razprodajalci teh časopisov. V zadnjem času pa ne pustijo čez

mejo prav nobenega hrvaškega ne slovenskega časopisa. Vsi se že na meji zaplenijo in uničijo, za kar skrbijo fašistične oblasti vestno in dosledno, fašistični organi pa vsa navodila točno izvajajo. To smo pravzaprav tudi pričakovali, kajti neprijetnosti so povzročali že od vsega začetka, ki pa so se stopnjevale z vsakim dnem.

PRODAJALEC SLOVENSKEH ČASOPISOV V GORICI MOLESINI
MORAL PITI MAZILNO OLJE

Gorica, novembra 1935. (Agis). V zadnji številki našega lista je bila priložena vest o preganjanju časopisja, ki prihaja iz Jugoslavije v Italijo. K tej vesti bi prenesli še sledeče dopolnilo.

Glavno zalogo časopisja, ki je prihajalo v Gorico, je imel knjižarnar Molesini. Ljudstvo z dežele in iz mesta je k njemu kar drlo in pred njegovo trgovino so zjutraj vedno čakali ljudje v vrstah na časopise. Celo Italijani, ki imajo slovenske sluškinje, so kupovali naše časopise, da so vsaj nekaj zvedeli iz njih. Ni čudno torej če so pričeli zlasti v Gorici paziti na prodajalce in jim groziti. Sprva so Molesiniju prepovedali prodati več kot 50 izvodov jugoslovanskih časopisov. Ljudje pa so si pomagali s tem, da so naročili časopise preko Trsta. Ker oblasti niso vedele in so še dalje sumile ter dolžile za veliko razširjenost

časopisja Molesinija, so ga ponovno poklicale k sebi in mu grozile. Končno so mu dali na kvesturi piti mazilno olje, ki ga uporabljajo za avtomobile, da je moral dalj časa ležati pod zdravniško oskrbo. Imenovani Molesini je Italijan in seveda ni prodajal naših časopisov iz kakšnega posebnega navdušenja do nas, ampak iz čisto denarnih razlogov.

TUJI LISTI ODPOVEDANI.

V Gorici so nekateri javni lokali, kakor slaščičarna in kavarna M. Betossi (via Mammelli) in kavarna ob pošti odpovedali vse tuje liste. Fašistična federacija jih stavlja za vzgled in upa, da bodo tudi drugi storili isto.

Kakor je objavila pokrajinska fašistična zveza, so jih v kavarnah Milano in Nazionale že odpovedali. — (Agis).

FRANCUSKE NOVINE

spontano znači da ih ne treba slati u Italiju.

Tim hitcem misle oni u Rimu pogoditi dva zeca: sprječiti da narod doznaje istinu iz stranih novina i izvršiti presiju na francusku vladu, preko francuskih fašista, kako ne bi Francuska napustila Italiju u ovim kritičnim momentima.

SLIČICA SA RIMSKIH ULICA

Rimska »Tribuna« piše 2 novembra: — »Po rimskim ulicama se susreće mnogo gradjana sa stranim novinama u ruci. — Kada ih upitate što u njima traže oni vam odgovore istinu.«

To piše rimska fašistička »Tribuna«. — Nehotice je i ona priznala istinu.

VELIKA HAPŠENJA U ŠTINJANU

ZATVORENO SEDAM LJUDI NA TUŽBU REN EGATA MIŠANA

Pula, 10 novembra 1935. U Štinjanu zatvorili su dne 14 oktobra sedam naših ljudi. Šest mladića, i 50 godišnjeg gostioničara Ivana Iščića. Došlo je do tučnjave između naših mladića i talijanskih volnika — avijatičara. Naše je mladiće tužio, i činio zatvoriti famozni Millo Mišan (caposquadra od milicije), rodom iz Bokordić, a nastanjen u Štinjanu. Obitelji zatvorenih

naše su odvjetnika, koji je uložio utok, da ih se pusti na slobodu do rasprave, ali su to talijanske vlasti odbile. Evo imena uapšenih: 1. Iščić Ivan, 50 godina star; 2. Orlić Josip, 26 godina star; 3. Perković Petar, 22 godine star; 4. Iščić Mirko, 25 godina star; 5. Radolović Vinko, 25 godina star; 6. Kužinić Grgur, 25 godina star; 7. Calitila Josip, 22 godina star.

PROGON FAMILIJE DEZERTERA
SERGA KLEMENTA IZ BENČINIĆI

ISTRAGA I ODUZIMANJE PO TPORE KLEMENTOVOJ ŽENI

Rijeka, novembra 1935.

Pisali smo u posljednjem broju našega lista, da je u Abesiniju sa somaljske fronte dezertirao Serdo Klement iz sela Benčinići kod Bregi nedaleko Matulja. Iznijeli smo njegov interesantan slučaj, o čemu su pisale mnoge svjetske novine.

Talijanska štampa je donijela o njegovom dezertirstvu malu noticu, u kojoj ga i ne spominje, nego kaže samo, da nije istina da je »neki talijanski vojnik« s talijanskog fronta dezertirao i da je to špekulacija internacionalnih agencija, koje su protiv Italije. U toj talijanskoj vijesti rečeno je, da usprkos tih

tendencioznih laži stranih agencija talijanska vojska napreduje u svojoj ekspediciji u Abesiniju.

Sad međutim saznajemo, da je Italija ipak ozbiljno shvatila to dezertiranje Serga Klementa i da ju je to zapelo tako, da je čak i njegovu neudžnu familiju počela šikanirati. U Benčinićima je kod Klementove mlade žene i kod njegovog oca Grge provedena istraga o Sergu Klementu, ispitani su o njegovom životu i vezama, koje je imao i to na jedan dosta brutalan način. A na koncu se je dogodilo još nešto karakteristično. Ona bijedna potpora, koju je žena dobivala zato što joj je muž bio u vojsci, odmah joj je oduzeta.

Fašistički govor riječkoga biskupa
u katedrali sv. Vida

Dne 4 novembra na godišnjicu zaključenja primirja u velikom ratu, održane su i na Rijeci, kao i u čitavoj Italiji, velike svečanosti. U katedrali Sv. Vida služeno je blagodarjenje za vrijeme kojega je riječki biskup održao kratak govor. U svojem govoru riječki biskup Santini je rekao:

»Današnju riječ treba uputiti slavnim palima za koje je odslužena misa. Njih treba slušati i od njih učiti. Ne uzimam, dakle, riječ zato da održim jedan govor, nego zato, da dadem jedno obećanje. Obećanje, koje formuliram, najodlučnije, u ovom času molitve, za sjećanja i veličanja palih u ratu, u ovom svetom hramu koji je čuo obećanja otaca, je sljedeće:

Svaki sin Italije, na ovom krajnjem tlu domovine, izvršit će svoju dužnost. Žrtve, sve žrtve, bit će prinesene s potpunom vedrinom i apsolutnom vjerom, bez jadikovanja i bez granica. Tenor života svakoga od nas bit će onakav kakvog traži svetost Božja, od kojega molimo blagoslov i pomoć.

Naš narod pokazat će svijetu, da nam se može oduzeti sve, samo ne ljubav, čvrsta, goruća i djelotvorna ljubav prema domovini. A pošto je tako, zahvaljujući Bogu nemamo ničega da se plašimo. Za Boga i domovinu danas, sutra, uvijek«.

NA SLOVENSKE SV. GORI
FAŠISTOVSKI FRANČIŠKANI

Na dan obletnice zmage je oče don Endrizzi, predstojnik samostana na Sv. Gori, naslovil na goriškega prefekta pismo v katerem se fašistovski vladi zahvaljuje za obnovitev svetišča. Postavljen na svete meje domovine, mašuje ta dan za vse tiste ki so dali svoje življenje za to, da bo domovina lepa, močna in velika. Obenem zagotavlja prefekta, da bo samostan tudi nadalje z vnemo in brez pridržka izpolnjeval direktive, ki jih bo fašistična vlada v sedanjih dobi smatrala za potrebno, da jih izda za to, da se pomaga vrlim bratomojstnikom, da se čim prej urednički popolna zmaga najpravičnejše in svete stvari Italije in ta zmaga ne more izostati.

VELIKA HAPŠENJA U JUŽNOJ ISTRU

POHAPŠENI RADI POKUŠANOG BIJEGA
PREKO GRANICE—STROGI POSTUPAK
S UHAPŠENICIMA

Iz južne Istre nam javljaju: Pred nekoliko dana je pohapšen velik broj mladića iz južne Istre, a naročito iz sela Valture i Štinjana. Njih su pohvatili na granici kada su, navodno, htjeli da prebjegnu u Jugoslaviju, jer su bili pozvani u vojsku. Mladiće su doveli u Pulu u zatvor. Niko nema pristupa k njima, čak ni roditeljima ne daju obavještenja što su s njima uradili. Ne zna se da li se uopće nalaze još u Puli. — Do koji dan ćemo vam moći javiti i njihova imena.

ČUDNO POSTOPANJE
POLICIJSKIH OBLASTI

Il. Bistrica, novembra 1935. (Agis) Neko nedeljo v prejšnjem mesecu so bile zjutraj vse ceste, ki peljejo iz okolice v Bistrico močno zastražene po karabinjerjih zlasti pa križiščar. Tako je bilo opaziti večjo skupino karabinjerjev pri Kosezah, pri Zareškem mostu, na cesti ki pelje iz Jasena, v Trnovem pri cerkvi itd. Ti oddelki karabinjerjev so vsakogar ustavili, zlasti pa vse avtomobile in avtobuse in izvršili natančne preiskave. Vse to postopanje pa kot izgleda ni imelo nikakega uspeha, kajti posledic ni bilo.

RICINUSOVO OLJE SPET
V AKCIJI

Pred kratkim se je vrnil iz Nemčije v Gorico neki Križman. Kmalu po njegovemu prihodu ga je napadla skupina neznanecv in ga prisilila, da je izpil kozarec olja.

Dva taka napada sta bila izvršena tudi na nekega prodajalca časopisov, ki je po rodu Kalabrež in na nekega Barkovljana.

OVRA JE POČELA
POJAČANIM TEROROM

Špijuniranje, batljanje i ubijanje.

Iza kako je počeo rat u Abesiniji tajna policija OVRA je počela pojačanim terorom da goni sve one koji na koji način izrazuju svoje negodovanje. Redove OVRE pojačavaju skvadristi koji u opet stupili u akciju mangelima i ricinusovim uljem.

Iz svih krajeva Italije dolaze vijesti o novim progonima. Tako javlja emigrantska štampa da je u Milanu bio na mrtvo ime izbatinan jedan starac samo zato što je svojim prijateljima kazao da mu je u Africi poginuo neki rođak. Tako isto se špijunira i napada one koji kupuju strane novine, a naročito se pazi na one koji se žale na poskupljivanje živežnih namirnica.

Glavni zadatak OVRE je, međutim, taj da na svaki način zapriječi širenje antifašističke štampe koje ima u zadnje vrijeme u velikom broju po svima krajevima Italije. Tako je ovih dana bila policija u Milanu obaviještena, da se naročito u krugovima radnika mnogo širi tajna propaganda sa antifašističkom štamptom. Policije stavila te radničke krajeve pod oštar nadzor i kada se spremala da pohapsi nekolicinu sumnjivih radnika ovi su utekli u Komo s namjerom da se prebace preko granice. Ali i tu im je policija ušla u trag.

Kada ih je policija zaokružila da ih pohapsi radnici su htjeli uteći, ali su članovi OVRE počeli da pucaju na njih. — Jedan radnik pod imenom Pollastri bio je izrešetan pušanim zrnima, a jedan drugi, Marco Riccardi, bio je teško ranjen.

Policija ih mnogo pohapsila, a u vezi s time bilo je mnogo radničkih kuća u Milanu pretreseno i mnogo radnika pohapšeno.

U ZATVOR RADI KITE CVIJEĆA
MRTVOM ANTIFAŠISTI

»Giustizia e Libertà« javlja da je u Karari uhapšen neki Kanepa zato što je poslao kitu cvijeća na grob jednog umrlog antifašiste. Za isti »delikt« je bio u istom mjestu uhapšen i maltrahiran u zatvoru i jedan drugi građjanin.

OBSODBA RADI TIHOTAPSTVA.

Jablanica, novembra 1935. (Agis). Tukajšnji občinski policaj Bisetti Josip je pred nekaj dnevi zaplenil vso obleko Antonu Hrovatinu iz Jablanice. Hrovatin je že delj časa v Jugoslaviji. Vzrok zaplenbe pa ni znan.

BOLEZNI NAPADAJO
ITALIJANSKO VOJSKO
V ABESINJI

Joško Žnideršič iz Renč dobil teško ozdravljive izpušćaje

Gorica, novembra 1935. — (Agis). Iz Renč poročajo: Po vasi se širijo govornice, da gre zelo hudo domaćim fantom, ki se nahajajo v Abesiniji, posebno, kar se tiče zdravja. Tako je pisal domov Joško Žnideršič z fronte pri Adui, da je dobio nenadoma izpušćaje na trebuhu, ki so teško ozdravljivi. Hitro, ko se mu zaceli eden, pa že nastane drugi. Kako se imenuje ta bolezen ne ve. Pravijo, da je njegova mati, ko je prejela pismo, iz obupa hotela napraviti samomor.

2.204 BOLESNIH I RANJENIH TALIJANA VRAČENO IZ AFRIKE.

Bolesnici se upućuju na Dodekanez. 2 o. mj. je prošlo kroz Suez nekoliko talijanskih parobroda koji su vozili talijanske bolesne vojnike i radnike iz Istočne Afrike. Sedam parobroda je tog dana prevezlo ukupno 2.204 bolesnika i ranjenika.

Svi ti ranjenici i bolesnici su upućeni na Dodekanez, kako ne bi tako velik broj ranjenih i bolesnih proizveo paniku u Italiji i stjerao u laž službene fašističke izvještaje.

ČAKAVSKI SLOVENC I SEVERNI ISTRI

Za velike kulturne narode ves svet po navadi predstavlja njihova ožja domovina. O širnem svetu imaju meglene pojme, le nekaj površnega vedo o svojih velikih sosedi, mali narodi za njih skoro ne obstoje. Najde se seveda med posamezniki izjem.

Slovinci mnogokrat hudo zameravamo drugim narodom, ko ne vedo, da sploh nekje obstojamo, kaj šele, da bi vedeli, koliko nas je, kje se nahajamo, na kakšni kulturni stopnji smo itd. Na drugi strani pa se prav zaprav niti med seboj dobro ne poznamo.

Napake drugih vidimo, svoje pa zamolčujemo. Večina bravcev tega članka se bo začudila, da žive tudi Slovenci, ki niso kajkavci, ampak čakavci. Tudi vseučilišni profesor slavistike, rojeni Slovenec, me je začudeno pogledal, ko sem mu povedal, da sem čakavski Slovenec.

Še nobeden slovenski kulturni delavec, ali pa pisatelj, se ni spomnil naših čakavcev z malo razpravo ali člankom; v nobeni šoli se o njih ne uči, najbrže radi tega, ker tudi izobraženci ne vedo ničesar o njih. Res je, da se nahajajo naši čakavci danes izven jugoslovenskih državnih meja, pa s tem niso prenehali biti Slovenci in so kulturno še vedno navezani na Jugoslavijo.

Še kot srednješolec sem čital neki stari letnik »Doma in sveta«. Zdi se mi, da je bil to letnik leta 1907. V eni izmed števil teksta opisuje župnik Lavtižar svojo pot iz Il. Bistrice v Čičarijo, življenje in navade Čičev, toda zelo površno. Za Lavtižarja je n. pr. Podgrad srce Čičarije, kar pa ni res. Tudi g. župnik Soklič, v svoji knjigi »Istra kliče«, omenja tamošnje kraje in ljudi, v glavnem je pa njegova knjiga opis ličnih doživetij in opažanj ob prevratu. To je menda vse, kar je bilo zadnje čase napisanega o teh krajih.

Severna Istra spada med najsiriomašnejše cele Istre. Tu ne rastejo oljke, smokve in mandlji; tudi trta ne obrodi, večji del le goli kras se razprostira od Trsta vse tja do Učke. Brezštevne doline in dolnice, jame in školji, kratki potočki, ki se samo pokažejo in zopet izginejo v podzemlje. Povsod samo kamenje, vapnenec v različnih formah, vmes brinje, leskovi grmi, tu pa tam nedorasla bukev, cer ali pa bor, pa kamenje, samo kamenje; taka je severna Istra. Nič palm, nič južnega sadja in cvetja, le poletna neznozna vročina, ki vse opali in po zimi strašna ledena burja, ki tako žalostno tuli visoko v zraku, odnaša krove hišic in vzdiguje prah po cestah. Pravijo, da nekda ni bilo take burje, ker so bili lepi bukovi in hrastovi gozdovi vse naokrog. Sčasoma jih je požrl Trst in Reka, hraste pa Benetke. Gozd se je ohranil le na severnem pobočju čičkega gorovja, od Slavnika vse tja do Učke.

Tam, kjer je voda, sneg in burja nanesla malo zemlje v doline, so se stisnile majhne vasi, ki od daleč gledane, napravijo vtis kupa belo pobeljenega zidovja. Hišice so si vse podobne, zgrajene po istem sistemu od domačih zidarjev iz generacije v generacijo. Narod je zelo marljiv, toda siromašen. Kamen ne rodi, njivice pa, male kakor krpice, obdane z debelim zidom, ne morejo prehraniti številnih družin.

Glavna cesta Trst—Reka, ki je danes krasna asfaltirana avtomobilska cesta, je že stara rimska cesta Aquileja—Tersaticum, obenem najkrajša zveza Italije z Balkanom. Nje so se obilno posluževali ne samo rimske legije, ampak zelo pogostoma močne turške vojske, ki so tod mimo hodile na ropanje na Tržaško, Vipavsko in Goriško. Tudi Napoleonovi vojščaki so po njej marširali v Dalmacijo. Pred Turki so se ljudje skrivali po gradovih in jamah. Na Napoleona pa spominjajo različne »gavage«. Med Hrušico in Obrovom so našli pred kakimi desetimi leti ploščo, na kateri piše, da so tam Napoleonovi generali obešali zločince in razbojnike. Nešteto krat je kraj menjal tudi gospodarje in goriške grofe, Frankopane, grofe iz Raspora v Čičariji, Benečane, nazadnje je pa gospodaril grof Montecuccoli do leta 1848.

Glavna cesta deli na tem delu približno Slovence od Hrvatov. Južno od ceste so Hrvatje, severno pa Slovenci. Na južni strani glavne ceste tja do Buzeta so Čiči; severno od ceste, tja do reke Reke, ki se izgublja v škocijanski jami, pa Brkini. Za mnoge ljudi v Sloveniji so vsi severni Istrani Čiči ali pa, kakor jih tudi radi imenujejo, »jesiharji« in nimajo o njih nič kaj dobrega mišljenja.

Čiči so pred več stoletji pribežali pred Turki in se skrili v gorato Čičarijo, daleč od prometne ceste in tam tudi končno ostali. So čisti Hrvati, le vas Žejane in nekaj vasic okrog jezera Čepić pod Učko, so Romuni. Ob sami glavni cesti so pa čakavski Slovenci, ki pa niso Čiči, kateri so se pred Turki skrili daleč od ceste, kakor sem že preje omenil.

Dobro bi bilo malo podrobneje opisati ravno te Slovence, čeprav so maloštevilni.

Ob glavni cesti leži prva čakavska vas Obzor, potem Podgrad, ki je obenem občina in središče celega okraja, dalje Račice, Starad, Pasjak in Šapjane, ki je postaja na železniški progi Ljubljana—Reka. Pol ure severno od Podgrada leži vas Podbeše in južno od glavne ceste sta še dve vasi, namreč Poljane in Gole. V vseh teh devetih vaseh bo okrog 5000 ljudi.

LIRA NA CRNOJ BURZI STRAHOVITO PADA

»Primorske novine« (Sušak) pišu: »U posljednje vrijeme, otkako se priča o sankcijama, ljudi imaju neku bojazan prema vrijednosti talijanske lire i bez obzira na službeni kurs, talijanska lira na ovim Crnim burzama, kako Sušanci zovu ove najnovije burze iz dana u dan pada. Tu se može od kakve Grobnišćice ili starijeg gospodina kupiti lire mnogo jeftinije, nego u bilo kojoj banci. Dok je u banci službeni kurs cirka 30 do 33 lire za sto dinara, dotle lira, notira na Crnoj burzi 36 za sto dinara, čak se posljednje dane po-

pela na 40 lira za 100 dinara. Ovi najnoviji burzijanci odnosno burzijanke na ulici proriču, da će lira još pasti, jer imaju ljudi, koji vjeruju u njezin još veći pad i mnogi čekaju, dok lira ne padne na 2 dinara odnosno, dok ne bude 50 lira za sto dinara. Pored sankcija, glavni problem rasprave je problem tečaja lire. Imade dosta hosista t. j. onih koji čekaju na porast tečaja lire i besista, koji očekuju njezin pad. Mnogi vele, da će lira jednog dana pasti na nekadašnju vrijednost ruskog rublja«.

FAŠISTIČKE MANIFESTACIJE BEOGRADSKIH TALIJANA

»Gazzetta di Venezia« od 30 oktobra donosi telegram iz Beograda u kome se kaže, da je u Beogradu u »kući Talijana« »Casa degli Italiani«, a u prisustvu talijanskog poslanika, proslavljena godišnjica pohoda na Rim. Ovoj proslavi prisustvovao je veliki broj Talijana iz Beograda i iz drugih centara Jugoslavije. Talijanski poslanik je tom prilikom pročitao Mussolinijevu poruku crnim košuljama i održao je patriotski govor, koji je prouzročivao velike manifestacije Kralju i Duceu.

RODJDAN TALIJANSKOG KRALJA U SPLITU

»Jadranski dnevnik« (Split) javlja: »Na talijanskom konsulatu kao i na svim konsulatima u Splitu viju se zastave u počast Rodjendana Nj. Vel. Kralja Italije. U 11 sati u talijanskom konsulatu na Bačvicama konsul g. G. B. Cuneo priredio je prijem kojemu su prisustvovali ban g. dr. Jablanović, komandant mjesta general g. Varjačić, preuzvišeni biskup g. dr. K. K. Bonefačić, predsjednik gradske općine g. Ing. Kargotić, bivši ministar g. dr. Tresić Pavičić, državni tužilac g. dr. Nikolić, svi strani konsuli, sreski načelnik g. Tecilizić, upravnik policije g. Magazin i mnogi drugi predstavnici mjesnih vlasti, te talijanska kolonija.«

DALMATINSKI DOBROVOLJCI IZ DUBROVNIKA ODLAZE DA SE PRIDRUŽE DIVIZIJI »TEVERE«

Venecijski »Il Gazzettino« od 30 oktobra, donosi pod gornjim naslovom telegram slijedeće sadržine: »Grupa dalmatinskih dobrovoljaca iz Dubrovnika, koja je odredjena da se pridruži fašističkoj diviziji »Tevere«, otputovala je juče pozdravljena od vlasti i od oduševljenog naroda. Ovi dobrovoljci, koji su neprestano bili predmet manifestacija naroda, prisustvovali su u Zadru dnevnim impozantnim manifestacijama prilikom prostave pohoda na Rim«.

U ITALIJI POSKUPLJUJE BENZIN

Dana 5 novembra ponovno je skočila cijena benzina, te je sada litra benzina preko 4 lire. Tog dana u podne kada je nova cijena stupila na snagu bile su benzinske pumpe prazne, jer je narod navalo na skladišta i pokupovao sve zalihe. Već od ranog jutra je ispred pumpe stajala masa automobila koji su čekali na red da kupe benzin po staroj cijeni. Izašao je nov dekret koji povisuje uvozu carinu na benzin od 20% na 40%. Po vijestima iz engleskog izvora talijanska vojska raspolaze rezervama benzina samo za 6 tjedana. Do sada je Italija kupovala 20% potrebnog benzina u Americi, ali se USA obavezala da neće dozvoliti prekoračenje toga postotka, a ostali talijanski uvoznici benzina pristupili su sankcijama, te postoji veliko pitanje odakle će Italija nabavljati benzin.

Jezikovno se med seboj precej razlikujuje. Vasi Gole in Poljane menda samo slučajno prištevaaju med slovenske. Njihovo karakteristično petje, jezik in navade nimajo na sebi nič slovenskega. Šola je bila preje res slovenska, pa ta šola je bila samo nadaljevanje prejšnje cerkvene šole. Ker so v Goleu bili većinom duhovniki Slovenci, so seveda odprli slovensko šolo in se ljudje tako prištevaaju med Slovence. Njihovo narečje je pa podobno narečju sosednjih hrvaških vasi (Čičev). Gole in Poljane spadata že v Čičarijo. Narečje zagorskih Hrvatov je veliko bližje slovenskemu jeziku, kakor pa narečji teh dveh vasic. V cerkvi tudi pjeajo slovenske pesmi, toda slovenske so samo besede, melodija pesmi pa prirojena na domače narodne pesmi. Slovenski učitelji je poskusili tudi s pevskim zborom, pa ni imel uspeha ravno radi tega, ker njihovo uho ne more sprejeti tujih melodij. Jako se približuje hrvaškemu jeziku tudi narečje vasi Pasjaka in Šapjan. Ostale vasi so pa čakavske le toliko, kolikor govorijo ča. Seveda imalo mnogo hrvaških primesi, pa to se na jezičnih mejah povsod dogaja. Dvojine ne poznajo. Posebno v sklanjatvi se opaža hrvaški vpliv. Torej slovenski čakavci, razen vasi Poljane in Gole, in poslovenjeni Hrvati (Čiči), le radi sosedstva z njimi, poprijeti nekaj njihovih izrazov in besedico »ča«.

Ljudje v glavnom bavijo s poljedelstvom. Krompir, fižol, repa in zelje, so

NAGRADE NAŠIM OTROKOM ALI PLAČANA ASIMILACIJA

Dne 28 oktobra so bile v Tolminu, Šempasu, v Mirnem in po drugih krajih Goriškega razdeljene nagrade, ki jih vsako leto deli društvo »Dante Alighieri« učencem in učenkam, ki so pokazali posebno dobre uspehe v učenju italijanskega jezika. Nagrade so dobili Josip Ščuka, Srečko Gorjup, Emil Batič, Štefanija Marinič, Ladislav Kogoj, Peter Colja, Franklin Adela, Terčon Ludvik, Florian Pečenko, Elizabeta Terčič, iz Podsobotina, Henrik Bizjak iz Šentvida pri Vipavi, Josip Zorž iz Podrage, Zvab Dora iz Slapa pri Vipavi, Silvij Lulik iz Vipavskega Sv. Križa, Draga Stibilj z Ustja, Sava Feigel iz Ajdovščine, Mirko Sirk iz Olenj v Brdih, Kornelija Stiligoj iz Dobrovega, Benjamin Mavrič iz Medane in Planinšek Ema iz Števerjana. Podeljenih je torej 20 nagrad otrokom katerih materin jezik je slovenski. Namen nagrad je očividni: pobudo hočejo dati med drugorodci, da se čim prej in čim bolje nauče italijanskega jezika.

OTROCI VPOKLICANCEV DOBIJO 150 LIRE NA DAN!

Mussolini je odredil, da se s 15. t. m. zvišajo doklade za otroke vseh vpoklicanih vojakov, ki se nahajajo v Afriki. Do sedaj so dobivali po 1 liru na dan. — (Agis).

NJEMAČKA ŠTAMPA O JUGOSLAVIJI I RATU

Njemački list »Sigenor Zeitung«, Sigen, od 4 novembra donosi članak, u kome se tvrdi, da jugoslavenska vlada nastoji da očuva bezuslovnu neutralnost prema Italiji. Ali stanovništvo je protiv Italije, naročito Jugoslaveni bliže Italiji. U Ljubljani pred univerzitetom u zemlji nalazi se jedna kamena ploča sa jednostavnim napisom: »Rapalo 12 novembra 1920«. Ta ploča pokazuje nepravdu koja je Jugoslaviji učinjena Rapalskim ugovorom. Ko prati raspoloženja naroda i njihova dejstva u ovim opasnim vremenima, mora obratiti pažnju i na raspoloženje Jugoslavena. Ono je iskra pod pepelom. Već sutra može da se razgori u plamen, ako naidje sa koje bilo strane bura. Politiku ne pravi uvijek vlada, nego i narod. Historija posljednjih godina to je više puta dokazala.

INTERNACIONALNA ORGANIZACIJA METALURGIJSKIH RADNIKA PROTIV FAŠISTIČKE ITALIJE

U nedjelju 3 o. mj. održala je Međunarodna organizacija metalurgijskih radnika sjednicu u Bruxellesu. Predstavljani su bili metalurgijski radnici slijedećih zemalja: Engleske, Francuske, Švedske, Norveške, Holandije, Švicarske, Čehoslovačke, Luxemburga, Danske i Belgije.

Na koncu duge i opširne diskusije izglasana je rezolucija u kojoj se osudjuje talijanski fašizam i pozivlje Društvo naroda da uloži sav svoj autoritet kako bi se rat čim brže završio. Ujedno se sve međunarodne organizacije metalurgijskih radnika obavezuju da će uložiti sve sile u izvršavanje sankcija protiv fašističke Italije.

NA KOJI NAČIN FAŠIZAM GULI SVOJE RODJENE DRŽAVLJANE

»Giustizia e Libertà« donša iz Milana karakterističan slučaj iz kojega se vidi na kakove sve načine fašizam dolazi do novca. Neki trgovac je ovih dana dobio iz Zeneve ček na 10.000 šv. franaka. Kada je htio da ih promijeni banka mu je ponudila 35.000 lira, ali trgovac je zahtijevao 41.000 lira kao što je po tečaju. Tada mu je činovnik kazao: »Ne pravite se budalom: ili 35.000 lira ili ništa«.

Odnajad se trgovac pomirio mišlju da bude okraden za 6000 lira i dao je ček, ali se skoro onesvjestio od uzbuđenja kada mu je činovnik izbrojio 35.000 lira u državnim papirima (bono del Tesoro).

»Ali meni su potrebni novci, a ne državni papiri« — bunio se trgovac.

»Ili te papire ili ništa — takova su naredjenja« bilo mu je odgovoreno.

Svi protesti su bili uzalud. Trgovac je morao da uzme papire. Otišao je po gradu da ih zamijeni za novac. Iza kako se cijeli dan mučio da ih zamijeni uspjelo mu je da ih promijeni po 60%.

To znači: za 10.000 šv. franaka dobio je teškom mukom 21.000 lira, mjesto 41.000 Cijelih 20.000 lira mu je fašistički sistem uspio oduzeti.

TALIJANSKI UNUTARNJI ZAJAM SVRSIO S NEUSPJEHOM — SAMO 20 MILIJARDA OD 61 KONVERTIRANO

Talijanski unutarnji zajam nije uspio onako kako je Mussolini želio. Bio je namre raspisan zajam na taj način što bi se bonove takozvanog zajma »consolidato« koji nose 3.50% konvertiralo u nov zajam koji bi, navodno, imao da nosi 5%, ali uz stare tripostotne obveznice moralo bi se nadodati još 15 lira u gotovu. Na taj način bi posjednici starih obveznica dobili nove obveznice na 5%, ali bi morali da dadu u gotovu još 15 lira na svakih 100 lira. Na taj način je fašistička vlada imala da dobije 9 milijardi lira u gotovu.

Za upis toga zajma vršena je još veća presija nego za dosadanje zajmove, ali uspjeh je podbacio. Do sada je, naime, konvertirano samo 20 milijardi i 200 milijuna lira.

To znači da talijanski posjednici državnih papira vole da drže stare papire i da riskiraju da im potpuno propadnu nego da nadoplate 15% za nove papire. Ipak 15 lira u gotovu vrijedi više nego 100 lira u državnim papirima koji nose (tj. koji bi imali da nose) i 5% kamata.

V EVROPSKIH I IZVENEVROPSKIH KRAJH PROTISTIRAJU PROTI VOJASKEMU VPADU U ABESINIJO

Inozemsko časopisje poroča, da so se delavci v raznih pristaniščih uprli in z demonstracijama izzvali stavko ob prevozu, razkladanju in nakladanju blaga namenjenega v Italijo ali pa v italijanske kolonije v vzhodni Afriki. Najbolj dosledni so se izkazali angleški delavci, ki so že dvakrat dosegli, da niso mogle ladje, namenjene v Italijo. Evropskim delavcem pa sledijo tudi francoskih in belgijskih pristaniščih so delavci, poleg podanih protestov na merodajne oblasti, že pričeli z izvajanjem splošne stavke ob nakladanju blaga za fašistično Italijo. Evropskim delavcem po sledijo tudi delavci v raznih južnoafriških pristaniščih.

POZOR ORGANIZACIJE!

Pozivljemo sve organizacije koje nisu do sada postupile po okružnici Saveza br. 927 od 12 oktobra o. g. da to odmah učine.

Organizacije neka jave direktno upravi »Istre« u Zagrebu (Masarykova 28a, II) koliko komada koledara naručuju.

Koledari su izašli iz štampe. Širimo našu emigrantsku štampu!

Ijeve knjige in tržaški listi. Za časa svetovne vojske je vse kulturno življenje zamrlo, po vojski pa zopet oživel. Posebno veliko zaslug ima župnik Soklič, ki je v prvih letih po vojski kaplanoval v Hrušici. Mladina se je z veseljem udeleževala vseh prireditev. Pa je kmalu vse zaspalo. Odveč bi bilo o tem pisati, povsod v Istri in Primorskem se je isto dogodilo. Razred za razred smo izgubili, na ponosni stavbi »Narodnega doma« v Podgradu se je lepega dne zasijal napis: »Casa del Fascio«.

Ni propadlo samo kulturno življenje, ampak še bolj pa gospodarsko. Kmetije so se poglabljale v dolgove, novi sistem obdavevanja je kmeta uničil. Amerika se je zaprla, Trst propadel, Reka propadla. Od domačih predelkov se pa tako ni moglo nikdar živeti, Hrušiška mlekarna je dobila komesarja. Žalosten rezultat tolikih naporov! Počasi se vračamo v čase pred 1848 letom, ko je tod gospodaril nad življenjem in smrtjo grof Montecuccoli. — R. U.

U koledaru „SOČA“ naći ćete ove godine više informacija nego u dosadanjim godištimu.

NIJEMCI IZ JUŽNOGA TIROLA VRATILI SU SE IZ KONFINACIJE

Borba za njemačke tečajeve — pravi plebiscit. — Mjere talijanske vlade u Južnom Tirolu. — Bijeg njemačkih mladića preko granice. — Anegdota o jednoj krilatici.

U posljednjem broju »Istre« javili smo o novom listu južno tirolskih Nijemaca u emigraciji, »Südtiroler Heimats«, koji izlazi u Vaduzu (Lichtenstein), uzevši si kao zadaću da informira javnost o prilikama u Južnom Tirolu, da tako nastavi onu korisnu ulogu, koju je prije vršio »Der Südtiroler«.

Sada bilježimo — prema tom listu — neke karakteristične detalje, koji će nam ilustrirati prilike u Južnom Tirolu i fašistički postupak prema njemačkoj manjini.

Jedan mali plebiscit

Vrijedno je svakako spomenuti ovaj događaj. U provinciji Bozen obećali su Talijani — u znaku prijateljstva s bečkom vladom — otvoriti tečajeve njemačkog jezika. (Uspit spominjemo da se učenje njemačkog jezika kažnjava i nadalje). Odredba, koja bi imala regulirati pitanje jezičnih tečajeva, trebala je izći još prije pola godine, u mjesecu maju. No dugo se nije znalo ništa. Tek polovicom septembra, na mnoga ugrinjanja konačno je izašla naredba prefekta da se molbe za tečajeve imaju podnijeti do kraja mjeseca, i to fašističkom institutu u Bozenu. Efekt toga bio je neočekivan. Za Talijane naravno, koji nisu nikako očekivali onakav rezultat. U samih 15 dana, koliko je bilo vremena za molbe, stiglo je na veliko fašističko iznenađenje 25.000 molba institutu u Bozenu.

Talijani su sada na muči, kako da izadju na kraj s ovim molbama, jer im nije moguće (kad bi uz to i htjeli!) otvoriti toliko tečajeva. No više od toga tuče ih u mozak ova silna svijest i kompaktnost Nijemaca, koja se ovdje manifestirala kao na kakvom plebiscitu. Da li je pitanje Južnog Tirola u istinu samo talijansko unutrašnje pitanje?

Ovo se pitanje nameće povodom odluke talijanske vlade, da pušta na slobodu iz konfinacije 65 Nijemaca iz Južnog Tirola i digne policijski nadzor kojim je bilo kažnjeno 98 Nijemaca. Odgovor, i to negativan, dala je na to sama talijanska vlada. Vrlo je naime značajna činjenica, da je o toj Mussolinijevoj mjeri austrijskog kancelara Schuschnigga obavijestio službeno sam talijanski poslanik u Beču. Valja kod toga znati koliko je prijašnjih godina upravo Mussolini naglašavao poznato stanovište, da je pitanje Južnog Tirola nutarnje talijansko pitanje, u koje nema pravo da se nitko iz vana miješa. Izgleda da su upravo neprilike izvana djelovale na Ducea tako da je on to svoje »nepokolebivo« stanovište u pitanju Južnog Tirola sada promijenio.

Inače, fakat da su ovi Nijemci pušteni iz konfinacije njemački krugovi uzimaju, sasvim ispravno, ne kao neku posebnu milost, već kao reparaciju jedne nepravde.

I nadalje progoni i pritisak

Kronika Južnog Tirola, usprkos pomirljive atmosfere, koja se razvija u znaku sve većeg političkog prijateljstva između Beča i Rima, bilježi i nadalje slučajeve fašističkog pritiska nad njemačkim stanovništvom. Tako je zabilježeno na više mjesta da vlasti vrše pritisak u pogledu promjene prezimena. Protiv onih koji dobivaju kakvu potporu ili mirovinu, postupa se obično tako, da im se kod isplate čine poteškoće, ili im se uopće ne isplaćuju, ako pritom ne pristanu na promjenu prezimena.

U zadnje vrijeme skidaju se i ruše natpisi na privatnim zgradama, kao i na onim koje imaju njemačku historijsku vrijednost i značenje. Na mjesto njemačkih natpisa, dolaze onda talijanski.

U Bozenu je zabranjeno prikazivanje filma »Izgnubljeni sin« sa njemačkim glumcem Trenkerom (film se davao u talijanskoj verziji!). To je tim čudnije, što je taj film prije toga dobio u Rimu prvu nagradu samog ministarstva za propagandu.

Dezertiranje njemačkih vojnika

Isti slučaj kao i kod naših mladića iz Julijske Krajine, opaža se kod Nijemaca u Južnom Tirolu. I tamo mladići, ne želeći da se bore za nekakvu talijansku slavu u Africi, ostavljaju kuću i bježe preko granice u Austriju. Bile su se pronijele vijesti da Austrija vraća ove vojničke bjegunce, odnosno da im ne da dozvolu boravka, no to ne odgovara istini, a vjerojatno bilo je razglasaeno zato, da se time djeluje na one, koji bi u buduću htjeli pobjeći.

Medju bjeguncima ima i nekoliko Slovenaca

Broj njemačkih mladića koji su u posljednje vrijeme pobjegli u Austriju, iznosi oko 1000. To je talijanski broj, dok njemački krugovi računaju da ovih vojničkih dezertera nema više od 600. Interesantno je spomenuti, da je koncem septembra preko Južnog Tirola uspjelo pobjeći u Austriju sedmorica naših mladića, Slovenaca, koji su u Glurnsu (Južni Tirol) služili svoj vojni rok.

GLAVNA SEMESTRALNA SKUPŠTINA ISTARSKOGA AKADEMSKOG KLUBA

Rad kluba od 7 aprila do 9 novembra 1935 prema tajničkom izvještaju

U subotu na večer 9 o. mj. održao je I. A. K. u svojim prostorijama na Trgu Kralja Aleksandra 4 svoju glavnu semestralnu skupštinu. Pred skupom gotovo svih članova položio je odbor račune o svome radu. Uz članstvo prisutni su bili delegati društva Istra, Istarskog Internata i Jugosl. matice.

Prema dnevnorn redu rad skupštine brzo se odvijao. Iza pozdrava predsjednika F. Barkovića, koji se u svom govoru sjetio svih naših palih žrtava, a i onih naših sunarodnjaka koji sada ginu za fašizam u Abesiniji, pozdravili su skupštinu prisutni delegati.

Zatim je dao svoj izvještaj tajnik A. Miljavac. U uvodu razmatra općenite prilike u kojima se nalazi emigracija s naročitim obzirom na položaj akademske omladine. Ističe svu težinu borbe za život kojoj su prepušteni studenti izbjeglice i nalazi u tome ispriku za nehai koji je zavladao za društveni rad. Zatim prelazi na stvarne podatke o društvenom djelovanju te između ostalog kaže:

»Preuzevši upravu kluba, prva nam je dužnost bila da u punom broju prisustvujemo žalobnoj komemoraciji na univerzitetu. — U aprilu aktivno su sudjelovali naši članovi pjevači na koncertu Pjevačkog zbora »Istre« u Hrvatskom glazbenom zavodu. Za Uskrs priredjeno je za članove intimno veče. Da je ovo veče lijepo uspjelo zahvaljujemo i ovom prilikom g. dru I. Ražemu.

Prigodom kongresa Jugosl. nacionalnih studenata u Ljubljani održan je i akademski emigrantski kongres istarskih akademika iz Ljubljane, Beograda i Zagreba. Članovi našeg Kluba sudjelovali su u punom broju. — Na radnom dijelu kongresa Jug. nac. studenata propagiran je naš emigrantski problem. Kol. Bratulić Vj., član I. A. K., održao je referat: Rad akademske omladine za braću u inostranstvu. Među studente dijeljeni su letaci u izdanju I. A. K., u kojima je bio markantnim potezima prikazan položaj naših sunarodnjaka pod Italijom. Referat kol. Bratulića, letaci pa konačno govor kol. S. Dobrile, održan zboru studenata pred ljubljanskim magistratom postigli su svoj puni cilj, tako da je zapravo cijeli veliki kongres Jug. nac. studenata pretvoren u veliku i impozantnu manifestaciju za naš mukotrpan narod pod fašizmom.

Zajedničkoj sjednici kluba primorskih akademikova, Akademске sekcije I. T. G. i I. A. Kluba, održanoj u to vrijeme

Skupština omladinske sekcije društva »Istra« u Zagrebu

Omladinska sekcija održala je u nedjelju, 10 o. mj. svoj VII. redoviti glavni članski sastanak koji je bio jako dobro posjećen, a naročito je zapaženo mnogo novodošlih omladinaca, koji su prebjegli k nama da ne moraju ići u Abesiniju.

Pročelnik Stanko Žerjal otvorio je sastanak prigodnim govorom i pozdravio sve prisutne, a sobito delegat društva »Istre« gg. Ivešu, Vivodu i Velčića, delegat Jugoslavenske matice g. Bafa, Istarskog akademskog kluba g. Cukona i Pjevačkog zbora g. Preca. Govorili su još gg. Baf, Iveša i Cukon koji su im zaželili mnogo uspjeha. Zatim se prešlo na dnevni red. Čitani su tajnički i blagajnički izvještaji, koji su primljeni bez primjetbe. Iz tajničkog izvještaja vidjeli smo sa kakvim se sve poteškoćama

CAR I KATALINIĆ U »1000 NAJLJEPŠIH NOVELA«

U posljednjoj svesci »1000 najljepših Novela« (br. 76-78) izašle su dvije novele naših istarskih pisaca Viktora Cara Emina i Rikarda Katalinić Jeretova. Od Cara Emina štampana je duboka psihološka novela, pravo malo remek-djelo, »Slijepi prozor«, a od Katalinić Jeretova žanr-slika iz predratne Rijeke, puna kolorita i morskoga daha, »Štramba«. Uz priče donesena je i kratka biografija i osvrt na rad jednog i drugog pisca. »1000 Najljepših novela« izlaze u Nakladi »Slova«, Zagreb, Kraljice Marije 17.

DIPLOMA.

Na tražakem konservatoriju je pred dnevi položil profesorski izpit iz klavirja g. Marcel Hrovatin, učenec prof. Dušana Štularja. — (Agis).

»In Africa c'è posto e gloria per tutti«

To je poznata krilatica, koju danas Talijani izgovaraju na sva usta, htijući time da kažu, kako im se nepravedno brani prodiranje u Abesiniju, da si tamo pribave i oni malo mjesta i slave. Ali ta krilatica, kako svjedoči primjer koji ćemo navesti, počinje pomalo da se rabi kao ironija, na sprdnju Talijana i to — javno. U nekom mjestu u Južnom Tirolu, trebao je autobus kreat publikom, upravo da krene, kad u posljednji čas pristupiše tri Talijana i, dosta bahato zatraže, da im se u autobu-

ma prisustvovao je i predsjednik Saveza emigr. udruženja g. dr. I. M. Čok. — Odavde je poslana depeša na predsjedništvo Male antante da ne mimoidje jugoslavenski narod u ropstvu. — Na zajedničkom članskom sastanku svih istarskih studenata došlo je do užeg kontakta između studenata emigranata, toli po potrebnog u današnje vrijeme. Pročitana su i dva referata: Položaj i rad akademske omladine u emigraciji (govorio jedan član Kluba Prim. akad.) i Položaj naših manjina u Italiji (govorio član I. A. K. kol. Dobrila S.).

Na Spasovo prisustvovali su delegati našeg Kluba svečanom prenosu naših heroja-mučenika iz austrijske Radgone u jugoslavensku.

Kroz ljetne mjesece veliki broj naših članova bio je u Studentskoj radnoj četiti prof. dra Laze Popovića u Podravini. I tu je sa našim siromašnim Istranima kolonistima uspostavljena srdačna veza, veza izbjeglica iz istog zavičaja. — 9 oktobra priredjena je u zajednici sa Omladinskom sekcijom »Istre« komemoracija Vladimiru Gortanu. — 1 novembra poklonili su se članovi istarskim pokojnicima na Mirogoju i na grobu preminulog kolege N. Radetića otpjevali tužaljku te položili kitu cvijeća.

Klub je u tjesnim odnosima sa svim emigrantskim društvima, naročito se »Istrom« i Istarskim internatom te Jugosl. internatom. U Ist. internatu aktivno suraduju četiri naša člana. Članovi sudjeluju u mnogim sekcijama, napose u velikom broju u pjevačkom zboru »Istre«.

Na kraju izvještaja tajnik se ponovno osvrće na opće emigrantske prilike.

Iza njega dali su izvještaje blagajnik i arhivar. Nakon kratke diskusije svi su izvještaji jednoglasno primljeni i na prijedlog nadzornog odbora dana je starijem odboru razrješnica.

Nakon prekida od 10 minuta, izabran je pojedinačnim glasanjem prema predanim trim listama novi upravni i nadzorni odbor u koji su ušli kao: predsjednik: Cukon Vlatko, cand. iur.; potpredsjednik Grgić Stanislav, stud. agr.; tajnik: Renko Franjo, stud. rer. com.; tajnik II: Siročić Nadan, stud. šum.; blagajnik: Jernej Josip, cand. iur.; blagajnik II: Božić Slavko, cand. phil.; arhivar: Pužar Miloš, stud. šum.; odbornici: Vodinelc Josip, cand. phil.; Nadzorni odbor: Barković Franjo, cand. iur., Dobrila Srećko, cand. iur., Miljavac Ante, stud. agr. — R—o

RAPALSKA PREDAVANJA U LJUBLJANI, DOMŽALAMA I KOČEVJU.

U Društvu »Tabor« (na realci) u Ljubljani je predavao o temi »Kako je došlo do rapalskog ugovora« dr. Lavo Čermelj. U priredbi Narodne odbrane je u Domžalama predavao o koruškome plebiscitu i o Rapallu dr. Fellacher.

Medjudruštveni odbor u Kočevju je priredio predavanje, koje je održao dr. Lavo Čermelj. Predavao je o kulturnim prilikama u Julijskoj Krajini.

PJEVAČKI ZBOR DRUŠTVA »ISTRA« IZ ZAGREBA DAJE NA SUŠAKU KONCERT

U subotu naveče 16 o. mj. davat će pjevački zbor društva »Istra« iz Zagreba koncert na Sušaku. Koncert će se davati u sokolskoj dvorani.

U ustupi malo mjesta. Neki mladi šaljivdžija Nijemac, skanjivao se te im podrugljivo dobaci: »Signori, in Africa c'è posto e gloria per tutti«. Čitav autobus prasnuo je u grohotan smijeh, osim, dakako, one trojice Talijana. I tako je zvučna i popularna krilatica okrenula u jednom času porugljivo leđa i svojom ostricom pogodila one, koji se s njom vole isticati.

Šaljivo je ispalio u ovom slučaju, no kako će sa »mjestom i slavom« biti u afričkoj zbilji — pokazat će vrijeme. (r).

G. ŠEPIĆ O BROŠURI »ISTRA ZEMLJA MUKA«

Primili smo ovo pismo:

Poštovani gospodine uredniče!

Povodom izjave g. Srećka Dobrile izašle u posljednjem broju »Istre« imam samo da ponovim ono što sam izjavio u broju od 12. oktobra 1934. Vašeg cijenjenog lista i da ponovno ustvrdim da nisam nikomu dao dozvolu da preštam-pava moju brošuru »Zemlja muka«.

Beograd, 12. novembra 1935.

Dragovan Šepić.

*

Spomenuta prva izjava g. Šepića je glasila:

»Ovih je dana omladinska nacionalistička biblioteka »Velika Jugoslavija« izdala knjigu »Istra zemlja muka«. Kad sam pročitao tu knjigu vidio sam da je to, osim uvodne riječi i statističkog pregleda, doslovce prepisana moja brošura »Zemlja muka« izdana u Parizu 1932 godine.

Da se prenese doslovce čitava brošura, ja nisam nikome dao dozvolu. Dobrila Srećko, koji je jedan od pokretača biblioteka »Velika Jugoslavija« došao je da me pita smije li se služiti materijalom moje brosure. Nisam mogao drugo da mu odgovorim nego to, da na materijal o našem pitanju nema nitko monopol, prema tome ni ja, i da se svatko može njime služiti. Dozvolio sam mu takodjer, da materijal preradi, ali nikako da ga doslovce prenese. Izgleda da je Dobrila shvatio, da služiti se materijalom znači prepisivati već izdane knjige. To pak nije dozvoljeno i ovime dajem izjavu, da s pokretačima omladinske biblioteka, koja je izdala knjigu »Istra zemlja muka« nemam nikakve veze i da je materijal u toj knjizi, osim uvodne riječi i statističkog pregleda, bez moje dozvole doslovce prepisana brošura »Zemlja muka« izdana u Parizu 1932. Zahvaljujem najljepše na uvrštenju Dragovan Šepić.

»ISTARSKI DAN« U ZAGREBU

Uspjela priredba povodom Rapalskog dana.

Ovogodišnji Rapalski dan — 12 novembra — nije u Zagrebu prošao neopaženo. Historijski dan potpisa sudbonosnog ugovora u Rapallu, gdje su — prije 15 godina — utvrđene granice između Jugoslavije i Italije, odmiče sve više no osjećaj nad učinjenu nepravdom našem narodu nije ovim vremenskim razmakom nimalo umanjnjen. Naprotiv. Tok događaja u Julijskoj Krajini kroz dosadašnjih 15 godina (a i u vrijeme prije Rapalla!) — zapravo svaki pojedini dan u tom razdoblju, kao i svaki novi dan koji dolazi — učvršćuje staro uvjerenie i radja uvijek nove osjećaje da je 12 novembra 1920 — dan potpisa ugovora — bio zaista kobni datum za naš narod u Julijskoj Krajini.

Rapalski dan je stoga najpodesniji dan, kad treba ozvijeti sjećanje na sudbinu Hrvata i Slovenaca pod Italijom i obratiti pažnju na položaj, u kome naš narod danas živi. Zagrebačko sokolsko društvo III, koje je u svom radu već po nekoj svojoj tradiciji najviše povezano sa Istrom, i taj je dan pokazalo, da ostaje u sokolskom radu vjerno svojem posebnom interesu prema Istri. Sokolsko društvo III uz suradnju društva »Istre« priredilo je 12. o. mj. vrlo uspio veče posvećeno Istri. U dvosatnom programu koji je bio ispunjen pjevanjem, govorom o značenju Rapalskog dana, brojnim deklamacijama i sa dva izrokaza — priredivači su pokazali koliko shvaćaju važnost ovakvog kulturno-propagandnog rada.

Prostor lista nam ne dozvoljava, da se opširnije osvrnemo na ovu uspijelu priredbu. Uspjela i zato, što je naišla na interes ne samo sokolskih redova, nego i znatnog dijela ostale publike, osobito naše istarske.

Program priredbe (možda malo predugačak!) počeo je nešto iza 8 sati. Najprije je nastupio društveni pjevački zbor, kojim je ravnoo njegov dirigent Slavko Zlatić. Otpjevao je poznatu Brajčinu kompoziciju »Predobri Bože« i time jasno podukao značaj večeri. Tajnik društva »Istre« g. Ante Iveša održao je zatim interesantno predavanje o značenju Rapalskog dana. Nije se ograničio samo na prikaz stanja u Istri, već je dao i historijat događaja, koji su prethodili ugovoru u Rapallu. Njegovo uspijelo predavanje publika je pozorno saslušala. Iza toza su slijedile deklamacije poznatih naših autora na ovakvim priredbama: Nazora, Katalinića i Kraljića. Deklamatori, mladi naši učenici i učenice, poznati već i oni po svojim uspijelim deklamatorskim nastupima, ubrali su i ovaj put zasluženo priznanje. Prikazana su i dva izrokaza, koja su izveli diletantni sokolskog društva: izveli su komad »Vila s Učke gore« od Viktora Cara Emina i izrokaz »Nada Istre« od Klonimira Škalca. U prvom komadu nastupila su većinom djeca, pa su i oni kao i njihovi stariji drugovi u drugom komadu, pokazali ljubav i razumijevanje u svom nastupu. Još je zatim nastupio pjevački zbor otpjevavši Prelovec »Oj Doberdob« i na kraju državnu himnu — čime je završena ova uspijela priredba, koja je na sve prisutne ostavila naidublii utisak.